

IN MEMORIAM

Faragó József (1922–2004) ravatalánál*

Kedves Gyászoló Család! Végtisztességet tevő gyülekezet, barátok, kollégák, ismerősök!

Engedjék meg, hogy az Erdélyi Múzeum-Egyesület és Akadémiai Testülete nevében végbúcsút vegyek dr. Faragó Józseftől, munkatársunktól és a Magyar Tudományos Akadémia külső tagjától.

Kivételes tudományos teljesítmény hordozójának koporsója mellett állunk. Nem a kegyeletes túlzás mondatja velünk ezt a jellemzést, hanem rendkívül gazdag munkásságának számbavétele. Ha a Házsongárdi temetőben, kolozsvári panteonunkban tudományosságunk annyi nagyszerű személyisége alusza örök álmát, arányokban, teljesítményben, több mint félszáz kötetben megjelenített alkotás birtokában kevesen versenyezhetnek Faragó Józseffel.

Életművének értékét növeli az is, hogy egyszerű környezetből indult el. Szerény kisiparos családból emelkedett ki. A kiskorában mintagyermekként ismert fiút édesanyja értelmiséginek szánta, de távolról sem sejtette, hogy idővel tudományosságunk élvonalába fog emelkedni.

Márpedig ez történt. És ez nemcsak a család féltő gondoskodásának, hanem az elhunyt talentumának, kiváló tehetségének, ritka szorgalmának és céltudatos természetének tudható be. Faragó József akadémikus élete az jelképezi, hogy ha sorsunkat a történelmi körülmények és saját környezetünk döntően meghatározza is és szeszélyes hullámain csak úgy hányja-veti az embert, egyéni hozzáállásunk és elszánásunk, a magunk elé szabott célkitűzés kitarító követése minden buktatón keresztül a finalitáshoz vezet vagy legalábbis megközelíti azt.

Mikor a fiatal Faragó József úgy érezte, hogy a második világháborút megelőző politikai légkör és kisebbségüldözés útját állja érvényesülésének, Brassóból Sepsiszentgyörgyre menekült, és az ottani Székely Mikó Kollégiumban, a nemzetiségi elnyomás nyűgétől szabadulva fejezte be középiskolai tanulmányait. Érettségi után a Kolozsvárra visszatérő Ferenc József Tudományegyetemen, az irodalom–néprajz szakra iratkozva, megadatott számára az a lehetőség, hogy kiváló mesterek kezén formálódva, tudományos műhelyükben kicsiszolva, megjelenjen az a szakember, aki most élete igazi alkotó szakaszába jutott.

Noha első munkája az irodalom köréből választotta tárgyát, rövidesen eldőlt, hogy a fiatal Gunda Béla néprajzprofesszor neveltjeként keresi boldogulását. A világháború poklából, az elhurcoltak menetéből kiszakítva magát visszatért, reményteljes fiatalemberként ledoktorált, és az újonnan szervezett Bolyai Tudományegyetem keretében helyezkedett el.

* Elhangzott 2004. október 18-án a kolozsvári Házsongárdi temetőben.

De a szakmán túlmenőleg, a „fényes szelek” nemzedékének szárnyain, a népi írók vonzaskörében, az egyetemi hallgatókat tömörítő Móricz Zsigmond Kollégium alapító tagja és tanulmányi igazgatója lett. László Gyula professzor irányítása alatt egy elkötelezett erdélyi magyar értelmiség kialakításán munkálkodott, néprajzi munkaközösséget vezetett, és elvállalta a Kollégium kiadványainak szerkesztését.

Ha a Móricz-kollégiumot a kommunista éra elseperte is, tagjai életre szóló indítást kaptak, és Faragó Józseffel együtt az új, demokratikus értelmiség képviselőiként a felsőoktatásban, kiadókban, szerkesztőségekben törték az utat. Faragó József azok közé tartozott, akik a szigorúan vett szakmán belül maradtak és dolgoztak. Mikor az egyetemi oktatásból kikerült, a Román Akadémia kolozsvári folklórintézete kutatójaként dolgozott tovább.

Néprajzi munkásságát a szakember értékeli. A magunk részéről csak annyit: kitartó munkája gyümölcseként fáradhatatlan gyűjtéseit több mint ötven könyvben értékesítette, tanulmányok és cikkek tömegét publikálta, erdélyi és határokon túli folyóiratok sorának munkatársa, nemzetközi szakkonferenciák előadója, néprajzi könyvsorozat szerkesztője lett, s több neves hazai és külföldi társaság tagjává fogadta. Munkái nemcsak mennyiségben mérhetőek, hanem tartalmi, minőségi tekintetben, nemzetközi önismereti szempontból is. Könyvei ott sorakoznak a magyar olvasóközönség polcain.

Végeredményben kollégánk az erdélyi magyar folklór legtekintélyesebb szakemberének rangját vívta ki magának nemcsak Magyarországon és Romániában, hanem nemzetközi síkon is. Mikor az erdélyi magyar tudományosság elszigeteltsége oldódni kezdett, Faragó József az elsők közt volt, akit az a ritka megtiszteltetés ért, hogy már 1988-ban a Magyar Tudományos Akadémia tiszteleti tagjául választotta.

1989 után az Erdélyi Múzeum-Egyesület alapító tagjaként és az Egyesület folyóiratának szerkesztőjeként dolgozott, az Akadémiai Testület tagja lett, további babérokot szerzett, irodalmi és kiadói díjak birtokosává vált. Munkásságának kövei beépültek a magyar, román és egyetemes tudományosság oszlopcsarnokába. Közéleti emberként azonban nem egészen találta meg helyét. Noha a tudományos életben elnyert rangja és tekintélye megmaradt, úgy érezte, hogy mellőzés éri. Igazi méltánylást akkor érzett, mikor 80. születésnapjára néprajzos kollégái Budapesten emlékkönyvvel tisztelegtek előtte.

Szakmai és családi drámák közepette, szűkös anyagi körülmények szorításában is töretlenül dolgozott, lánya után felnevelte unokáját is. Hűséges élet- és munkatársa, felesége halála mély sebet ejtett rajta. Életereje fokozatosan csökkent, és erősen elmagányosodott. Lelkileg és fizikailag megtörve hunyta le szemét. *A Balladák földjén* élt és halt meg.

Életpályáját értékelve Pápai Páriz nyomán elmondhatjuk:

*A Királyföld szülte, Erdély felnevelte,
Magyarország nagy dolgokra készítette.*

Fellegvár alatti munkaszobájában örökre kialudt a lámpa világa.

A szemben fekvő Házsongárd domboldalán azonban aranyos fény gyullad ki, mikor legjelentősebb alkotóink sorában Faragó József nevét felvessik az emlékkőre.

Drága Jóska, álmod legyen békés, példás alkotómunkád ércnél maradandóbb.

Csetri Elek

Búcsú Jenei Dezsőtől (1919–2004)*

Gyászolunk! Kit gyászolunk? Az erdélyi magyar közélet egyik legjelentősebb személyiségét. És kik gyászolnak? Az egész erdélyi magyarság, mindannyian, akik megtapasztalhattuk, hogy Jenei Dezső életét ennek a közösségnek szentelte. Tudjuk, hogy azzal az útravalóval bocsátotta haza szűkebb pátriájába a József Nádor Műegyetem, hogy mérőszalaggal és logarléccel a kezében, mérnökien kiszámított cselekedetekkel állítsa tehetségét a köz szolgálatába. Mint gépészmérnök, mint az erdélyi magyar középiskolákat védő mérnöktanár, mint a kolozsvári magyar egyetemet szervező, az elképzelt egyetemi kampusz minden négyzetméterét megtervező politikus szakértelme Isten adta ajándékával állt azok mellé a nagy szervező egyéniségek mellé, akik az 50–60 évvel ezelőtti változások idején tudták, hogy mik a legfontosabb közéleti feladatok Erdélyben. Azokkal küzdött együtt, akik pontosan számon tartották, hogy az erdélyi magyarság

sok évszázados építőmunkája során milyen művelődési intézményeket, köztük felekezeti iskolákat hozott létre, és azoknak megvédése milyen feladatokat ró reájuk. Tanúi voltunk annak, hogy amikor az 1989-ben bekövetkezett változások után napirendre került a tulajdonviszonyok rendezése, és az erdélyi magyar egyházak vezető személyiségei hallathatták szavukat ebben az ügyben, ő az unitárius egyház főgondnokaként, más felekezetek vezetői társaságában, a legélesebben, a legszakosítottan és mondhatnám a legteljesebb mellbedobással harcolt azért, hogy az elorzott javakat a törvény szolgáltassa vissza az anyaszentegyházaknak.

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület elnöksége kért fel, hogy búcsúzzam Jenei Dezsőtől, aki a változás pillanatában pontosan tudta, hogy mi az a hagyaték, mi az a hagyomány, amire építkezni kell, amit meg kell tartani. Kezdeményezője volt annak, hogy az Erdélyi Múzeum-Egyesület a kor kívánalmainak megfelelően Műszaki Szakosztállyal bővüljön ki, és a felnövő erdélyi mérnök-nemzedék ebben a szervezeti keretben szerezzen és biztosítson magának fejlődési, kibontakozási lehetőséget. Nagyon fontosnak tartotta, hogy értelmiségünk minden területen kamatoztassa a maga tehetségét, hiszen még itt vannak sorainkban azok az egykori diákjai, akik a gépipari középiskolában ismerték meg az ő pedagógusi készségét, ami nagyszerűen párosult mérnöki habitusával. Tudjuk, hogy mérnöktanárként, majd ipari vezetőként rátermettségének és tudásának milyen gazdagságát építette be közéletünkbe, de amikor már a korábban birtokolt munkaeszközök kicsúszóban voltak valamennyiünk kezéből, akkor szótárt kezdett szerkeszteni, pontosan szólva azért, hogy a magyar műszakiságnak az anyanyelvvél való együttlépését biztosítsa. Nagy embertől, nagy közéleti embertől búcsúzunk, és kérjük az Uristent, hogy küldjön még földünknek erre a tájára ilyen embereket, ilyen férfiakat népünk szolgálatába.

Isten nyugosztaljon, nyugodjál békében!

Benkő Samu

* Elhangzott 2004. október 8-án a kolozsvári Házsongárdi temetőben.

Prof. dr. Puskás György (1911–2004)

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Orvos- és Gyógyszerésztudományi Szakosztályának tagjai búcsúznak a 93 éves korában elhunyt egykori elnöküktől.

1911. július 4-én Algyógyon született. Középiskoláit a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégiumban végezte, egyetemi tanulmányait Montpellier-ben kezdte, majd Kolozsváron folytatta, ahol 1934-ben kapott orvosi oklevelet.

A Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem alapító tagjai közé tartozott. 1948-tól nyugdíjazásáig a Gyermekgyógyászati Klinika tanszékvezető tanára, érdemes professzora volt. Dékáni, prorektori és rektori tisztségeiben sikerült a Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetemet a korszerű magyar tudományosság romániai központjává fejleszteni.

Szakmai munkájának elismeréseként a Román Orvostudományi Akadémia levelező, majd rendes tagjává választotta. A budapesti Orvostudományi Egyetem 1994-ben Semmelweis Emlékéremmel tüntette ki.

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület újraindulása után, 1990-től 1994-ig az Orvostudományi Szakosztály első elnökeként régi tapasztalatai alapján megszervezte és irányt szabott a szakosztály tevékenységének. Ezzel kivívta a Szakosztály, valamint a saját személye iránti elismerést és megbecsülést mind a hazai, mind a magyarországi orvosi testület részéről. Elnöksége idején indult újra a több mint 125 éves múltra visszatekintő Orvostudományi Értesítő, melynek évenkénti megjelentetését szívügyének tekintette, és amelyet nagy gonddal és hozzáértéssel szerkesztett. Mindezekért a Múzeum-Egyesület tiszteleti tagjává választotta.

Nyugodt, higgadt egyénisége biztonságot sugárzott és tiszteletet ébresztett mindenkiben. Nehéz időben volt rektor, de ennek ellenére mindent megtett, amit tehetett, egyetemünk hírnevének növeléséért, a magyar orvos- és gyógyszerészképzés fennmaradásáért. Szellemi frissességét végig megőrizve utolsó napjaiban is e cél érdekében, a sajtón keresztül fordult a nyilvánossághoz.

Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Orvos- és Gyógyszerésztudományi Szakosztályának elnöke, választmánya és minden tagja szomorú szívvel búcsúzik Puskás György érdemes professzortól, egykori elnökétől, felejthetetlen egyéniségének emlékét megőrizve.

Marosvásárhely, 2004. szeptember 14.

Az EME Orvos- és Gyógyszerésztudományi Szakosztálya